

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai
Šventaragio g.2 LT-01510, Vilnius

2023-04-20 Nr. NP17-36(23)

I

DĖL VIDAUS TARNYBOS STATUTO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO DERINIMO

Nacionalinis pareigūnų profesinių sąjungų susivienijimas (toliau - **Susivienijimas**) susipažinęs su patektu Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pakartotinai teikiamu derinti patikslintu Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymo projektu (toliau – projektas) ir jo lydimaisiais įstatymų projektais Nr. 22-10553(2), teikia šias pastabas bei pasiūlymus:

1. Projekto 3 straipsnis reglamentuoja vidaus tarnybos ir pareigūnų tarnybinės etikos principus, tačiau norime atkreipti dėmesį, kad šių principų turi laikytis ir centrinių statutinių įstaigų vadovai, todėl siūlome nustatyti, kad centrinių statutinių įstaigų vadovų veiklą vertina ministras ar jo įgalioti asmenys ne tik dėl pareigūnų tarnybinės etikos principų įgyvendinimo, bet ir, ar centrinių statutinių įstaigų vadovas pats laikosi vidaus tarnybos ir pareigūnų tarnybinės etikos principų.

2. Susivienijimas **griežtai** nepritaria siūlomam projekto 6 straipsniui, kuris keičia Vidaus tarnybos statuto 9 straipsnį ir nustato, kad pareigūnai terminuotai 1 metų laikotarpiui praras nepriekaištingą reputaciją už neatsargių veikų padarymą, net ir tuo atveju, kai bus atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės. Reikia pabrėžti, kad neatsargios veikos padarymo priežastys dažniausiai yra asmens neatidumas, nedrausmingumas, neatsakingas požiūris į įstatymų saugomus teisinius gėrius. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės galimas esant tam tikroms aplinkybėms pvz., dėl lengvinančių aplinkybių padaryta veika pripažįstama mažareikšme ir pan. Manome, kad toks teisinis reglamentavimas neatitinka teisingumo ir protingumo kriterijų, pavyzdžiui pareigūnas už sukeltą autoįvykį, net ir atleidus nuo baudžiamosios atsakomybės, turės palikti tarnybą, panašių situacijų yra ir daugiau. Pareigūnas mažiausiai metus laiko neteks darbo, pareigūno statuso, pragyvenimo šaltinio. Nėra aiškūs tokio apribojimo ir pačio termino trukmės (1 metai) tikslai, todėl kyla abejonių dėl tokio teisinio reglamentavimo reikalingumo. Profesinė sąjunga įvertinusi šiuo metu galiojantį teisinį

reglamentavimą ir keliamus nepriekaištingos reputacijos reikalavimus kitiems valstybės tarnautojams (teisėjams, prokurorams, valstybės tarnautojams ir kitiems), mano, kad statutiniam pareigūnams nustatytas neproporcingai per griežtas reglamentavimas, pareigūnams taikomi dvigubi standartai palyginus su kitais valstybės pareigūnais, todėl Vidaus tarnybos statuto 9 straipsnio 2 dalies 3 punkte e papunktis turi būti panaikinamas.

3. Projekte numatoma galimybė pasitelkti kursantus, kurie pasitelkimo metu turi teisę statutinių įstaigų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nustatytais atvejais ir tvarka panaudoti prievartą veikdami kartu su pareigūnais. Ši nauja nuostata kelia daug abejonių dėl jos realaus įvykdymo ir galimų pasekmių. Pirmiausia kursantai, tol kol studijuoja, nėra pavaldūs statutinei įstaigai ir ar iškilus realiai grėsmei, dar bus laiko institucijoms tikrinti kursantų įgūdžius naudoti prievartos priemonės, kursantai naudoti prievartą galėtų tik praėję tam tikrus kursus (šaudymo, taktinius, spec. priemonių panaudojimo ir pan.). Nauja nuostata nustatanti, kad kursantai galės panaudoti prievartą tik veikdami kartu su pareigūnais, taip pat kelia abejonių, ar tai nebus papildoma pareigūno atsakomybė, kai jis privalės atsakyti ne tik už savo veiksmus bet ir už kursanto. Lygiagrečiai turėtų būti pakeistos nuostatos dėl kursantų stažo, pasitelkimo laikotarpiai turi būti įskaityti į pareigūnų valstybinės pensijos bei vidaus tarnybos stažą.

4. Susivienijimas **griežtai** nepritaria projekto 17 straipsniui, kuriuo siūloma keisti Vidaus tarnybos statuto 31 straipsnio nuostatas, reglamentuojančias pareigūnų be jo rašytinio sutikimo perkėlimą į kitas pareigas tarnybinio būtinumo atveju. Šiuo reglamentavimu bus bloginamos pareigūnų tarnybos sąlygos, kadangi prailginamas perkėlimo laikotarpis, pareigūnai priversti ne savo noru keisti tarnybos vietą, praplečiamos perkėlimo ribos, prailgės vykimo į tarnybą laikas bei padidės išlaidos. Tokios nuostatos gali būti naudojamos kaip priemonė susidoroti su valdžiai neįtikusiais pareigūnais. Pakeistos nuostatos pareigūnus leis be jų rašytinio sutikimo perkelti dideliu atstumu nuo gyvenamosios vietos, kas sąlygos apsunkinimą vykdyti šeiminius įsipareigojimus. Siekiant išvengti galimų piktnaudžiavimo atvejų, siūlome palikti esamą teisinį reglamentavimą. Nustatytas reglamentavimas kelia abejonių ir dėl galimo prieštaravimo Lietuvos Respublikos Konstitucijos principui – teisės laisvai pasirinkti darbą. Atkreipiame dėmesį, kad šis siūlomas pakeitimas **prieštarauja** Aštuonioliktosios

Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 244.4 papunktyje nustatytam įsipareigojimui gerinti pareigūnų darbo sąlygas, pareigūnų motyvaciją, užtikrinti tinkamas jų darbo sąlygas ir veiklos rezultatus atitinkantį darbo užmokestį, atliepti pareigūnų teisėtus lūkesčius ir būtinas socialines garantijas. Didelė dalis pareigūnų bendruomenės nepritaria tokiam pakeitimui, kuris neatitinka teisėtų lūkesčių bei blogina esamą teisinę padėtį.

5. Susivienijimas nepritaria materialinės atsakomybės sąlygos ir žalos atlyginimo tvarkos pakeitimui. Atsižvelgiant į tai, kad tiek teisės normose reglamentuojančiose atlygintinos turtinės žalos dydį (pvz. Darbo kodekso 152 str.), tiek teismų praktikoje yra laikomasi praktikos, kad nustatant atlygintinos turtinės žalos dydį, atsižvelgiama į žalą padariusio asmens kaltės laipsnį, todėl siūlome pakeisti projekto 23 bei 24 straipsnius ir nustatyti, kad pareigūnai materialinę žalą privalės atlyginti **tik esant jų tyčinei veikai**. Primename viešus Vidaus reikalų viceministro įsipareigojimus: *„Pareigūnai, vykdydami savo tarnybines užduotis ir pareigas, neturi galvoti apie materialinės žalos atlyginimą. Tarnybos metu pareigūnų dėmesys ir pastangos turi būti maksimaliai sutelktos tik į visuomenės saugumo užtikrinimą“*, – sako vidaus reikalų viceministras Vitalijus Dmitrijevas. *Vidaus tarnybos statuto pataisomis būtų nustatyta, kad pareigūnai, reaguodami į įvykius, už apgadintą tarnybinių automobilį turės atlyginti tik tuo atveju, jei materialinė žala bus padaryta tyčia.*“ (<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/vrm-siulo-kad-automobilius-darbe-netycia-apgadine-pareigunai-neturetu-atlyginti-zalos-56-2011982>; <https://ve.lt/aktualijos/lietuva/vrm-siulo-kad-automobilius-darbe-netycia-apgadine-pareigunai-neturetu-atlyginti>). Projektu keičiamos nuostatos susijusios materialine atsakomybe, tačiau nėra įtraukiamos nuostatos dėl darbdavio materialinės atsakomybės tiek dėl turtinės, tiek dėl neturtinės žalos atlyginimo pareigūnams.

6. Susivienijimas atkreipia dėmesį, kad projekto 25 straipsnyje nustatyta, kad pareigūnas nušalinamas nuo tarnybos, kai pareigūnas be pateisinamos priežasties nedalyvauja fizinio pasirengimo tikrinime iki tol, kol bus atliktas pareigūno fizinio pasirengimo tikrinimas, tačiau tais atvejais, kai pareigūnas neišlaiko fizinio pasirengimo normatyvų, jis paliekamas toliau eiti tarnybą. Manytume, kad

šiuo atveju nušalinimas nuo tarnybos yra perteklinė priemonė. Šis siūlomas teisinis reguliavimas, pažeidžia konstitucinio proporcingumo principą - įstatyme numatytos priemonės turi būti būtinos teisėtiems ir visuomenei svarbiems tikslams pasiekti ir kad jos neturi varžyti asmens teisių ir laisvių akivaizdžiai labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti.

7. Siūlome patikslinti projekto 20 straipsniu keičiamą Vidaus tarnybos statuto 34 straipsnio pakeitimą ir nustatyti, kad tais atvejais, kai pareigūno tiesioginio vadovo tiesioginis vadovas nesutinka su vertinimo išvada, ne pareigūno tiesioginis vadovas teikia vertinimo išvadą tarnybinės veiklos vertinimo komisijai, tačiau vertinimo išvadą tarnybinės veiklos vertinimo komisijai teikia nesutinkantis asmuo, tai yra pareigūno tiesioginio vadovo tiesioginis vadovas ir šio asmens teikimas privalo būti motyvuotas.

8. Galiojantis Vidaus tarnybos statute teisinis reguliavimas neužtikrina veiksmingo vidaus tarnybos pareigūno garbės ir orumo gynimo, efektyvaus lygių galimybių ir diskriminacijos draudimo principų užtikrinimo jų tarnybos metu bei smurto ir priekabiavimo draudimą, todėl matome poreikį papildyti projektą nuostatomis, įtvirtinančiomis pareigą vidaus tarnybos pareigūnams užtikrinti saugias tarnybos sąlygas (aplinką) jų tarnybos metu, įskaitant apsaugą nuo priekabiavimo bei kitų diskriminacijos formų, tai yra įtvirtinti projekte vidaus tarnybos sistemos pareigūnų garbės ir orumo gynimo principą bei smurto ir priekabiavimo draudimą.

Pirmininkas

Saulius Džiautas